

сферах суспільного життя, унеможливлення будь-яких проявів дискримінації на основі статі. Отже, конституційно-правові засади забезпечення гендерної рівності в Україні слугують невід'ємною складовою для розвитку демократичного суспільства з високим рівнем правової культури.

1. Глумачний термінологічний словник з конституційного права / ред. Л.Р. Наливайко. Київ: Хай-Тек Пресс, 2016. 628 с.

2. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-vr#Text> (дата звернення 14.06.2023).

3. Стратегія гендерної рівності Ради Європи на 2018-2023 рр. URL: <https://rm.coe.int/prems-041318-gbr-gender-equality-strategy-2023-ukr-new2/16808b35a4> (дата звернення 14.06.2023).

4. Питання гендерної рівності в конституційному процесі. Міжнародний центр перспективних досліджень. URL: https://icps.com.ua/assets/uploads/images/images/eu/pitannya_genderno_r_vnost_v_konstituc_ynomu_proces_.pdf (дата звернення 14.06.2023).

Шевчук В.С.

аспірант кафедри

адміністративного права, процесу

та адміністративної діяльності

Дніпропетровського державного

університету внутрішніх справ

СУБ'ЄКТИ ГРОМАДСЬКОГО КОНТРОЛЮ ЗА ДІЯЛЬНІСТЮ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ

Важливим питанням на шляху пізнання сутності громадського контролю за діяльністю правоохоронних органів є те, що пов'язане із з'ясуванням системи суб'єктів його здійснення. Ми вважаємо, що за відсутності нормативного врегулювання системи суб'єктів громадського контролю за діяльністю поліції, зокрема та правоохоронних органів в цілому є логічною та науково-обґрунтованою, і може бути покладена в основу систематизації, аналіз якої буде наведено нами нижче.

До суб'єктів громадського контролю за діяльністю правоохоронних органів можна віднести громадян та громадські організації. Основи громадського контролю за діяльністю правоохоронних органів закладені в Конституції України, так: «громадяни мають право брати участь в управлінні державними справами, у всеукраїнському та місцевих референдумах, вільно обирати і бути обраними до органів державної влади та органів місцевого самоврядування» (ст. 38 КУ); «усі мають право направляти індивідуальні чи колективні письмові звернення або особисто звертатися до органів державної влади, органів місцевого самоврядування та посадових і службових осіб цих органів, що зобов'язані розглянути звернення і дати обґрунтовану відповідь у

встановлений законом строк» (ст. 40 КУ) [1]. В Конституції України визначені окремі форми громадського контролю за діяльністю правоохоронних органів, зокрема: право оскарження в суді рішень, дій чи бездіяльності правоохоронних органів, їх посадових і службових осіб (ст. 55 КУ); право звертатися за захистом своїх прав порушених посадовими особами правоохоронних органів до Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини (ст. 55 КУ). Часткова реалізація цих прав визначена на рівні Законів, зокрема: в Законі України «Про звернення громадян» визначено право громадян України звернутися до правоохоронних органів, їх посадових і службових осіб відповідно до їх функціональних обов'язків із зауваженнями, скаргами та пропозиціями, що стосуються їх статутної діяльності, заявою або клопотанням щодо реалізації своїх соціально-економічних, політичних та особистих прав і законних інтересів та скаргою про їх порушення [2]; в Законі України «Про доступ до публічної інформації» [3] закріплено порядок здійснення та забезпечення права кожного на доступ до інформації, що знаходиться у володінні суб'єктів владних повноважень, інших розпорядників публічної інформації, визначених цим Законом, та інформації, що становить суспільний інтерес в тому числі до публічної інформації, розпорядником якої є правоохоронні органи, у визначено Законом порядку.

На рівні законодавчих та підзаконних актів, які регламентують діяльність правоохоронних органів визначено механізми реалізації громадського контролю. Наприклад, в ст. 86 Закону України «Про Національну поліцію» визначено, що з метою інформування громадськості про діяльність поліції керівник поліції та керівники територіальних органів поліції раз на рік готують та опубліковують на офіційних веб-порталах органів поліції звіт про діяльність поліції. Щорічний звіт про діяльність поліції та територіальних органів поліції повинен містити аналіз ситуації зі злочинністю в країні чи регіоні відповідно, інформацію про заходи, які вживалися поліцією, та результати цих заходів, а також інформацію про виконання пріоритетів, поставлених перед поліцією та територіальними органами поліції відповідними поліцейськими комісіями Також зазначено, що керівники територіальних органів поліції зобов'язані регулярно оприлюднювати статистичні та аналітичні дані про вжиті заходи щодо виявлення, запобігання та припинення порушень публічного порядку на офіційних веб-порталах органів, які вони очолюють [4]. В той же час тут необхідно вказати на те, що відповідно до ст. 90-1 цього Закону під час дії воєнного стану такі форми громадського контролю за діяльністю поліції не здійснюються з урахуванням захисту інформаційних ресурсів та неможливістю їх поширення в інтересах національної безпеки та оборони [5]. На підзаконному рівні, зокрема в Порядку розгляду звернень та організації проведення особистого прийому громадян в органах та підрозділах Національної поліції України закріплено механізм приймання, реєстрації,

розгляду звернень громадян, контролю за виконанням доручень за результатами розгляду звернень громадян та дотриманням строків їх розгляду, основні вимоги до організації проведення особистого прийому громадян і ведення діловодства за зверненнями громадян [6].

Попри існування нормативно закріпленого механізму реалізації громадського контролю за діяльністю правоохоронних органів, в тому числі шляхом подання, розгляду звернень громадян та надання відповідей на громадські запити прямої вказівки на обов'язок посадових та службових осіб правоохоронних органів (прокуратури, Національної поліції, Національної гвардії України, Державної служби з питань надзвичайних ситуацій, органів служби безпеки, антикорупційних органів (НАБУ, НАЗК, Нацагентство з повернення активів), Військової служби правопорядку у Збройних Силах України, Служби зовнішньої розвідки України, органів митного контролю, органів охорони державного кордону, органів і установ виконання покарань)) щодо розгляду звернень громадян та надання відповідей на звернення громадян, як однієї із форм обслуговуючої діяльності цих органів не зазначено. У зв'язку з цим законодавчі акти, які регламентують правовий статус вищевказаних правоохоронних органів, у статті, яка визначає обов'язки їх посадових та службових осіб необхідно доповнити нормою наступного змісту : «здійснюють розгляд звернень громадян та особистий прийом громадян з підстав та у порядку визначеному законодавством».

Найбільш дієвим суб'єктом громадського контролю за діяльністю правоохоронних органів є громадські організації загальної спрямованості; громадські організації правоохоронного спрямування; ЗМІ. Закон України «Про громадські об'єднання» передбачає, зокрема, наступні права громадських організацій України: одержувати від органів державної влади й управління та органів місцевого самоврядування інформацію, необхідну для реалізації своїх цілей і завдань, вносити пропозиції до органів влади та управління тощо. Вказані права теоретично можуть бути використані з метою досягнення прозорості та відкритості діяльності правоохоронних органів.

При аналізі Закону України «Про громадські об'єднання» [7] можна зробити висновок, що контрольні повноваження за діяльністю правоохоронних органів об'єднання громадян реалізують під час: представлення і захисту своїх законних інтересів та законних інтересів своїх членів (учасників) у правоохоронних органах; участі у формуванні правоохоронної політики; проведення масових заходів (зборів, мітингів, демонстрацій тощо); одержання від правоохоронних органів інформації, необхідної для реалізації їх цілей і завдань; направлення звернень до правоохоронних органів; розповсюдження інформації і пропагування своїх ідей та цілей; заснування засобів масової інформації.

Отже, на нашу думку, до вищенаведених прав об'єднань громадян у сфері забезпечення публічного порядку необхідно віднести і такі, як

можливість проводити наукові дослідження з проблем діяльності правоохоронних органів щодо дотримання прав і свобод людини та громадянина; проводити громадську експертизу проектів нормативних актів з питань діяльності правоохоронних органів, надавати свої висновки і пропозиції відповідним державним органам; брати участь у громадських дискусіях та відкритих парламентських слуханнях з питань діяльності правоохоронних органів.

Окрім звернення громадян існують і інші форми опосередкованого громадського контролю за діяльністю правоохоронних органів, зокрема: 1) участь громадськості в обговоренні та підготовці нормативно-правових актів, які регулюють діяльність правоохоронних органів; 2) участь представників громадськості у відборі кадрів до правоохоронних органів та проходження атестації кадрів; 3) участь представників громадськості при проведенні службової перевірки щодо скарг на дії чи бездіяльність правоохоронців; 4) організації опитування громадської думки про діяльність правоохоронних органів; 5) участь правозахисних громадських організацій у розробці програм діяльності правоохоронних органів; 6) виступи в ЗМІ, дописи та коментарі в соціальних мережах в яких інформується громадськість про результати роботи правоохоронних, обговорюються проблеми в їх діяльності, надаються пропозиції про покращення діяльності в тому числі формі направлення пропозицій. Найбільш організованим суб'єктом громадського контролю за діяльністю правоохоронних органів є ЗМІ (медіа), саме ЗМІ мають забезпечувати максимально об'єктивне і повне інформування громадян про діяльність правоохоронних органів, бути незалежними та незаполітизованими в оцінці їх діяльності, змінювати вектор громадського контролю від тотальної критики діяльності правоохоронних органів до реклаमाції їх діяльності. В межах даної публікації неможливо розкрити всі форми та засоби громадського контролю за діяльністю правоохоронних органів з боку ЗМІ, що потребує поглибленого аналізу в метях окремої публікації.

1. Конституція України від 28 червня 1996 року (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.

2. Про звернення громадян: Закон України від 02 жовтня 1996 р. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. №47. Ст. 256.

3. Про доступ до публічної інформації: Закон України від 13 січня 2011 року № 2939-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2011. № 32. Ст. 314.

4. Про Національну поліцію: Закон України від 02.07.2015 № 580-VIII. *Голос України* від 06.08.2015. № 141-142.

5. Про внесення змін до законів України «Про Національну поліцію» та «Про Дисциплінарний статут Національної поліції України» з метою оптимізації діяльності поліції, у тому числі під час дії воєнного стану: Закон України від 5 березня 2022 року № 2123-IX. *Офіційний вісник України*. 2022. № 37. Стор. 64. Ст. 1977.

6. Про затвердження Порядку розгляду звернень та організації проведення особистого прийому громадян в органах та підрозділах Національної поліції України:

Наказ МВС України від 15.11.2017 № 930. *Офіційний вісник України*. 2018. № 8. Стор. 323. Ст. 319.

7. Про громадські об'єднання: Закон України від 22 березня 2012 року № 4572-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2013. № 1. Ст.1.

Агаєва В.І.

*слухач 1-го курсу магістратури
здобувач вищої освіти
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ*

Науковий керівник:

Боняк В.О.

*завідувач кафедри теорії та історії
держави і права Дніпропетровського
державного університету внутрішніх
справ, доктор юридичних наук,
професор*

КОНСТИТУЦІЯ УКРАЇНИ: ІСТОРИЧНИЙ КОНТЕКСТ, СУЧАСНІ ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

Конституція України є фундаментальним законодавчим актом, який визначає основні принципи функціонування держави, права та свободи громадян, а також організацію та повноваження державних органів. Цей документ, який був прийнятий в 1996 році, знаходиться в історичному контексті багаторічної боротьби за незалежність та демократію в Україні [1].

Шлях України до своєї незалежності та формування конституційних принципів був непростим і пов'язаний з численними випробуваннями та змінами у політичному ландшафті. Значний вплив на становлення української конституційної традиції мали події, які відбувалися на протязі останніх століть.

У ХІХ столітті, під впливом національного руху та боротьби за українську самостійність, українські політичні діячі висували ідеї формування конституційного ладу, що гарантував би народовладдя та права громадян. Наприклад, Конституція Пилипа Орлика 1710 року визнавала права й свободи козацтва та закріплювала засади внутрішньої та зовнішньої політики.

Після Першої світової війни та розпаду Імперії, Україна проголосила свою незалежність в 1918 році та прийняла свою першу конституцію – «Мала Конституція» Української Народної Республіки (УНР). Цей акт закладав основні політичні, правові та соціально-економічні засади молодій державі.